

Špilje, pa tako i špiljska fauna, ugroženi su čak i u zaštićenim područjima. Divlja odlagališta otpada, prvenstveno komunalnog i građevinskog, ponekad u potpunosti zatrpaju speleološke objekte; ispuštanje kanalizacije u podzemlje, ali i odlaganje drvnih ostataka prilikom sječa šuma, glavni su čimbenici koji negativno utječu na staništa i život u špiljama Velebita. Promjene vodnog režima u neposrednoj blizini Velebita direktno utječu na vodenu faunu u njegovom podzemlju. U Markovom ponoru u Lipovom polju pronađene su metar debele naslage mrtvih ljuštura kritično ugroženog dinarskog špiljskog školjkaša *Congerina kusceri*, što je vjerojatno posljedica hidrotehničkih zahvata na rijeci Lici.

Sva podzemna fauna i šišmiši u Republici Hrvatskoj strogo su zaštićeni prema Zakonu o zaštiti prirode.

SKRIVENI ŽIVOT U UNUTRAŠNOSTI VELEBITA

Planinski masiv Velebita ističe se brojnim speleološkim objektima koji dubinom i duljinom predstavljaju hrvatske i dinarske rekordere. Tri najdublje jame Hrvatske nalaze se na području NP Sjeverni Velebit i prelaze dubinu od 1000 metara, a najdublja među njima je jamski sustav Lukina jama - Trojama s trenutno istraženih 1421 metara dubine. Na Crnopcu se nalazi i najdulji jamski sustav Dinarida, Kita Gačešina - Draženova puhaljka, čija duljina istraženih kanala iznosi preko 23 kilometra. Među najimpresivnijim speleološkim objektima Hrvatske je špilja Munižaba, čije dvorane imaju zapreminu preko dva milijuna m³.

UGROŽENOST I ZAŠTITA

Speleološki objekti su ugrožena staništa značajna za ekološku mrežu Republike Hrvatske i u mreži zaštićenih područja Europske unije. Strategijom i akcijskim planom zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Hrvatske definirane su strateške smjernice i akcijski planovi za zaštitu krša, podzemlja te podzemne faune.

Čak je 21 životinja s planinskog masiva Velebita svrstana u Crvenu knjigu špiljske faune Hrvatske u kojoj se navode sve ugrožene špiljske vrste Hrvatske.

Autori:
L. Đud, J. Bedek, B. Jalžić, H. Bilandžija, T. Dražina,
M. Pavlek, M. Lukić, A. Komerički, P. Žvorc

Beskralješnjaci - istraživanja HBSD-a i HPM-a
Šišmiši - istraživanje rijeke Zrmanje (BIUS)

Izdavač: JU PP Velebit, Hrvatsko biospeleološko društvo
(logo pp Velebit, logo HBSD)

Grafičko oblikovanje: Neven Mileusnić

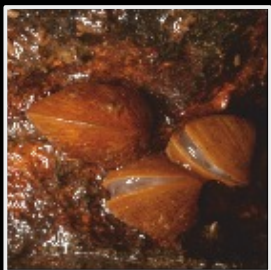
FAUNA

Velebit je značajan po prirodnim bogatstvima, a nadaleko je poznat po bogatstvu i raznolikosti biljnog svijeta. Međutim, manje je poznato da je podzemna fauna Velebita jedinstvena u svjetskim okvirima. Premda naizgled beživotni, podzemni prostori staništa su raznolikih, malenih, slijepih i depigmentiranih špiljskih životinja. Na području Velebita nalazi se 16 špilja i jama u kojima su po prvi puta pronađene i znanstveno opisane čak 23 svoje špiljskih životinja koje su većinom endemi Velebita. Istraživanja faune Velebita nisu ni izdaleka gotova, te se svake godine pronalaze i opisuju nove životinje.

Congeria kusceri

foto: H. Bilandžija

U podzemnim vodama ispod Velebita živi dinarski špiljski školjkaš (*Congeria kusceri*), jedini poznati podzemni školjkaš na svijetu. Kritično je ugrožen i jedna je od svega tri podzemne životinje zaštićene direktivama Europske Unije. Stanište dijeli s dinarskim špiljskim cjevašem (*Marifugia cavatica*), koji je jedini podzemni mnogočetinaš na svijetu.

Leptodirus hochenwartii velebiticus

foto: H. Bilandžija

Kada je daleke 1832. godine pronađen tankovratić *Leptodirus hochenwartii* u Postojnskoj jami, znanstvenici su po prvi put shvatili da u podzemlju ima života te se ta godina uzima kao začetak biospeleologije – grane biologije koja proučava podzemni svijet. *Leptodirus hochenwartii velebiticus* podvrsta je kornjaša opisana iz jame Vrtline na Velebitu te je također zaštićena direktivama Europske Unije.

Neobisium sp.

foto: M. Lukić

Lažištipavci su u špiljama vršni predatori te se hrane ostalim sitnijim beskralješnjacima. Vrsta roda *Neobisium* sa Srednjeg Velebita velik je čak 2 cm i među većim je špiljskim životinjama.

Haasia stenopodium

foto: T. Dražina

Dvojenoga iz skupine stonoga *Haasia stenopodium* endem je Velebita i Like. Hrani se mrtvom organskom tvari kao što je trulo lišće, granje ili guano šišmiša.

Velebitodromus ozrenlukici

foto: B. Jalžić

Vrsta *Velebitodromus ozrenlukici* je do sada poznata samo iz dvije, izuzetno velike crnopačke špilje: Munižaba i Kita Gačešina – Draženova puhaljka. Ovaj kornjaš nastanjuje područje špiljskog higropetrika koje karakterizira slabi, ali stalan tok vode po zidovima špilja i jama, gdje filtriranjem dolazi do hrane koja se procjeđuje iz nadzemlja.

Stalita pretneri

foto: P. Bregović

Pretnerova stalita je depigmentirani i slijepi pauk te je najveća vrsta iz ovog roda. Vršni je grabežljivac i hrani se svim ostalim beskralješnjacima u podzemlju. Vrsta je opisana 1971. iz Donje Cerovačke špilje na temelju samo jednog mužjaka, ali u njoj nije nikada više nađena.

Disparrhopalites sp. nov.

foto: M. Lukić

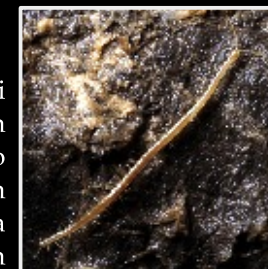
Skokuni su skupina sitnih beskralješnjaka koji su dobili ime po posebnoj organu za skakanje koji se nalazi s donje strane zatka koji poput opruge odbacuje skokuna u slučaju opasnosti. U najvećim velebitskim špiljama pronađene su brojne nove vrste skokuna za znanost poput nove vrste iz roda *Disparrhopalites*.

Geophilus sp. nov.

foto: J. Bedek

Strige su, uz pauke, vršni grabežljivci u špiljskim staništima i iznimno se brzo kreću svojim brojnim nogama. U jami Muda labudova i jamskom sustavu Lukina jama-Trojama pronađena je striga iz roda *Geophilus*, koja predstavlja novu vrstu za znanost.

Monolistra sp. nov.

foto: Boris Krstinić

Vodena jednakonožna babura iz roda *Monolistra* pronađena je samo u Markovom ponoru. Vrsta je nova za znanost, a ugrožena je postojećim i mogućim budućim hidrološkim promjenama na Lipovom polju.

Myotis capaccinii

foto: N. Fressel

U špiljama Velebita zabilježene su vrste šišmiša *Miniopterus schreibersii*, *Myotis blythii*, *M. capaccinii*, *M. myotis*, *Rhinolophus blasii*, *Rh. euryale*, *Rh. ferrumequinum*, *Rh. hipposideros*, *Eptesicus serotinus* i *Hypsugo savii*. Vrsta *M. capaccinii* (dugonogi šišmiš) jedna je od najugroženijih u Hrvatskoj i Europi.

